Означений принцип повністю узгоджується із тенденціями, закладеними у підходах організації навчання та оцінки знань студентів за принципами ECTS. Ідеологією сучасної освіти є зміна технології від «вбивання знань» до організації самоосвіти студента.

Зміни у підходах до навчання стосуються, насамперед, зміщення акцентів з процесу на результати навчання, зміни ролі викладача, концентрації уваги на навчанні, змін в організації навчання, зміни динаміки (інтенсивності) програм, зміни методів оцінювання.

Однією з вимог Болонської декларації є забезпечення якості освіти та розроблення порівняльних критеріїв та методів оцінювання якості знань, запровадження кредитної системи. За основу слід прийняти Європейську кредитну трансферну систему (ECTS), зробивши її накопичувальною системою, здатною працювати в рамках концепції «навчання впродовж усього життя».

Для того, щоб додати системі кредитів реальний статус «валюти» і забезпечити адекватну роботу системи, дуже важливо пов'язати кредити з механізмами забезпечення якості і дати чітке визначення критеріїв оцінки результатів навчання.

Болонський процес не є процесом, що має ознаки певної автономії чи надбудови. Це власне, не уніфікація європейської освіти, а її гармонізація.

Болонський процес сприймається в Україні як ефективний обмін досвідом, як шанс гармонізувати систему вищої освіти до кращих моделей, зберігаючи свої надбання та переваги.

Л. В. Воробйова, старш. викл.,
кафедра історії економічних учень та економічної історії

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА ФІЗИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ

Вивчення історії економічної думки нині ведеться переважно з точки зору аналізу внеску окремих учених у розробку тих чи інших проблем. Дослідження діяльності наукових осередків, аналіз окремих шкіл національної економічної думки часто залишаються в тіні.

Сучасному ж економісту, який буде працювати в Україні, потрібно знати не тільки економічні вчення зарубіжних авторів, а

також й історію української економічної думки. Не можна виховати національно свідомих фахівців лише на прикладах тих зарубіжних авторів, які ніколи не вивчали реальні процеси в українській економіці та їх втілення в економічних теоріях.

Суспільне виробництво, господарство кожної країни є складною системою, в якій органічно пов'язані як суспільні, так і природні процеси. В історії економічної думки завжди були намагання відобразити вплив природних факторів на економіку. В той же час зростання їх впливу вимагає системного підходу, урахування їх дії на більш глибокому рівні.

На наш погляд, ґрунтовні дослідження широкого кола питань, пов'язаних з цією проблемою, робить українська школа фізичної економії, аналогів якій немає в світі.

Серед вчених, які досліджували проблеми теоретичних засад школи, слід назвати, перш за все, зарубіжних і вітчизняних економістів, предметом наукового інтересу яких були ідеї С. Подолинського, В. Вернадського.

Вперше термін «фізична економія» вжив відомий український письменник, правозахисник М. Руденко, який протягнув ланцюжок від фізіократів, С. Подолинського, В. Вернадського до сьогодення.

Аналіз сучасної економічної теорії показує, що суспільство продовжує оцінювати свою роль і місце в природі, продовжує пошук форм і змісту своїх відносин з природою, і цей пошук не закінчено. Ряд дослідників у своїх працях описують енергетичний характер взаємодії суспільства з природою, але їх роботи практично не розкривають механізм протиріч, закладених у системі оцінок діяльності суспільства, яке продовжує використовувати для цього вартісні показники.

На нашу думку, нові поняття, які формулюють ряд вищеназваних вчених, і «фізична економія» М. Руденка потребують подальшого поглибленого дослідження.

Парадигма, розроблена українським вченим С. А. Подолинським, що будується на засадах енергетичної теорії, єдності економічного та космічного, може стати методологічною засадою подолання кризи сучасної економічної науки.

В чому ж суть наукової парадигми вченого? Можна з впевненістю сказати, що С. Подолинський розробив нову парадигму цивілізаційного розвитку. Прогрес суспільства він пов'язує зі збільшенням енергетичного бюджету кожної людини і людства в цілому, зі збереженням і нагромадженням енергії. Збереження і нагромадження енергії відбувається завдяки усвідомленій, творчій праці людини.

С. Подолинський дає нове природничо-наукове визначення праці. Він першим у світовій науці пов'язує поняття праця і розвиток зі зростанням потоку вільної енергії. С. А. Подолинський довів, що людина своєю працею здатна збільшувати акумуляцію сонячної енергії на Землі і зменшувати її розсіювання у світовий простір.

С. Подолинський заклав основи цілісної системи природа — суспільство — людина.

Важливо, що енергетичну теорію використовують у різних галузях науки і в практиці. Як підкреслює відома дослідниця наукового доробку С. Подолинського д-р екон. наук, проф. Л. Я. Корнійчук: «…Цей розвиток був своєрідним покликом часу, необхідністю формування нових теоретичних парадигм» [1, с. 257].

Останнім часом вийшла низка цікавих робіт російських вчених П. Г. Кузнєцова, О. Л. Кузнєцова, Б. Є. Большакова, присвячених сталому розвитку; науковим основам проектування в системі природа — суспільство — людина; проблемам синтезу природничих і гуманітарних наук [2, 3, 4]. Теоретичною і методологічною базою сталої еволюції життя як космопланетарного процесу, на думку цих вчених, є ідеї С. Подолинського, В. Вернадського [4, с. 47].

Російськими вченими О. Л. Кузнєцовим та Б. Є. Большаковим виданий, навіть, навчальний посібник, який оснований на ідеях С. Подолинського. Вони назвали цей навчальний посібник «підручником XXI століття» [4].

Він допущений Міністерством освіти Російської Федерації в якості навчального посібника для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальностями:

351000 Антикризове управління;

511100 Екологія та природокористування;

563000 Системний аналіз та управління.

У цьому посібнику викладені світогляд, теорія та метод проектування сталого розвитку як цілісна система наукових знань про систему природа — суспільство — людина; дається логіка переходу до сталого розвитку в екології, економіці, фінансах, політиці, освіті.

До речі, російські вчені називають С. Подолинського, В. Вернадського «вітчизняними» вченими [4, с. 46], представниками «російського космізму» [2, с. 27—28]. Але з цим не можна погодитись. Вони жили і працювали на Україні і вважали себе українцями. На нашу думку, ці вчені є представниками оригінальної школи фізичної економії, яка, на жаль, ще не знайшла належного висвітлення в українській науці.

Ми вважаємо, що українських студентів необхідно знайомити з ідеями наших відомих співвітчизників, тому що за цими ідеями майбутнє.

Можна погодитись з висловлюванням російського вченого Т. Муранівського, який сказав: «Об'єднання моралі з економікою в Росії, Україні та інших нових незалежних державах настане тоді, коли вони, «відпочивши» від марксизму, перехворіють епідемією «вільного ринку» та почнуть використовувати методи фізичної економії» [5, с. 36].

Література

1. *Корнійчук Л. Я.* Історія економічної думки України. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2004. — 432 с.
2. *Большаков Б. Е.* Законы сохранения и изменения в биосфере-ноосфере. Препринт. — М.: Всесоюзный научно-исследовательский институт системных исследований, 1990. — 72 с.
3. *Кузнецов О. Л., Кузнецов П. Г., Большаков Б. Е.* Устойчивое развитие: синтез естественных и гуманитарных наук. — Дубна: Международный университет природы, общества и человека «Дубна», 2001. —282 с.
4. *Кузнецов О. Л., Большаков Б. Е.* Устойчивое развитие: научные основы проектирования в системе природа — общество — человек. С-Пб: — М., Дубна: Гуманистика. 2002. — 616 с.
5. *Муранивский Т.* Некоторые идеи и концепции физической экономики в трудах русских и украинских ученых XIX — XX веков // У зб. Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива. Матеріали Міжнародної наукової конференції присвяченій 150-річчю від дня народження С. А. Подолинського. — К.: КНЕУ, 2001. — С. 25—37.

М. К. Галабурда, канд. екон. наук, старш. викл.,
кафедра політекономії обліково-економічних ф-тів

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВХОДЖЕННЯ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Формування єдиного європейського ринку освітніх послуг, вимагають релевантних дій від кожного із учасників інтеграційних процесів. Різні країни в межах Європи знаходяться на різних рівнях економічного розвитку, мають відмінні за характером інститути, суспільні пріоритети тощо. Цим обумовлено необхід-